

**„O-O-O!“ („ODPADOVÁ“ KULTÚRA – MEDZI ORDINÁRNOSŤOU
A OBSCÉNNOSŤOU)**

Bc. Nikoleta Jakušová

Katedra etiky a estetiky (Sekcia etiky a estetiky)

doc. Mgr. Martin Boszorád, PhD.

Abstrakt

Prostredníctvom úvahovo-interpretáčnej sondáže sledujeme rôzne polohy (nie sexuálne) toho, ako výrazové kategórie erotickosť a pornografickosť figurujú v kontexte „odpadovej“ kultúry. Kľúčovým pojmom práce sa potom stáva obscénnosť, pretože tá v sebe spája prvky erotickosti a pornografickosti (zvádžanie a zobrazovanie). Z práce vyplýva, že obscénne sa stáva v „odpadovej“ kultúre bežným javom, a preto si všímame práve väzby medzi obscénnosťou a ordinárnosťou. Zámerom textu je teda predstaviť vstup do tejto problematiky a vytvoriť sumár modelových diel kultúry „o-o-odpadovej“.

Kľúčové slová

„odpadová“ kultúra, erotickosť, pornografickosť, ordinárnosť, obscénnosť

ÚVOD

Napriek tomu, že pasáž rozmanitých „a-a-a-a-a-ach“ je len fragmentom z vyše dvojhodinového filmu *Amélie z Montmartru* (2001), stala sa ikonickým vstupom, ktorý veľmi výstižne anticipuje pointu začínajúceho sa príbehu. Výrazne pornografická scéna postavená na motíve orgazmu sa prirodzene, v dynamike pohlavného aktu, stupňuje: nahé telá sa postupne viac odhaľujú, premietajú sa pred očami divákom čoraz rýchlejšie, ženské „a-a-a-a-a-ach“ znie hlasnejšie, výraznejšie, intenzívnejšie. Keď však vzdychy vygradujú na neúnosnú mieru a napokon „prekričia“ aj odhalené prsia, scénu ukončí krátke okázalé a omráčené „o-o-o“ jednej z francúzskych dám.

PÄŤDESIAT ODTIEŇOV KULTÚRY „ODPADOVEJ“

Hľadanie prienikov medzi „odpadovou“ kultúrou a tým, čo možno s odkazom na knihu Richarda Shustermana *Ars Erotica Sex and Somaesthetics in the Classical Arts of Love* (2021) označiť ako ars erotica či ars pornographica, je prirodzeným vyústením mojej bakalárskej práce, v ktorej som sa zaoberala trashovosťou¹ ako výrazom umeleckých diel. Z tejto práce totiž vyplýva, že „trash“ vzniká vrstvením na seba istých – a veľmi špecifických – výrazových kvalít, medzi ktorými sú erotickosť a pornografickosť, ako aj ďalšie iné². Inak povedané, pojmom „trash“, resp. „odpad“ možno synonymicky pomenovať akosti nekvality, neúčinnosti, škodlivosti, odpudivosti, odpornosti, nechutnosti, nevkusnosti, lacnosti, nízkosti a také príbuzné záporné štýlové charakteristiky, ktoré obyčajne pripisujeme odpadu (v doslovnom zmysle slova). Vyplývajú z ich povahy potom trashové diela predstavujú pre nás odpad (v prenesenom zmysle slova)³. Trashovosť je teda pomerne blízka erotickosti a pornografickosti, pretože s nimi zdieľa analogickú množinu rysov⁴. Pre realizáciu ešte hmatateľnejšej predstavy toho, ako trashové funguje a spája sa s erotickosťou a pornografickosťou, nám môže poslúžiť aj filmové dielo, resp. – ak berieme do úvahy aj jeho literárnu predlohu – popkultúrny artefakt *Päťdesiat odtieňov sivej* (2015), ktoré interpretujem aj vo svojej bakalárskej práci.

Päťdesiat odtieňov sivej možno považovať za „trash“, pretože film pôsobí ako príliš vulgárny, dejovo plytký a obsahovo je predvídateľný⁵. Slovo „príliš“, ktoré používame v rámci vulgárnosti, nám potom ešte výstižnejšie dokáže priblížiť pôsobnosť tejto výrazovej kategórie, pretože: „Trashové umelecké diela istým spôsobom prekračujú hranice vkusu alebo stoja na jeho hraniciach. (...) Sú niečím, čo hodnotíme ako ‚príliš‘...“ (Jakušová, 2022, s. 25). Ak toto vyjadrenie navyše pozmeníme pre účely nášho výkladu a trashové umelecké diela nahradíme erotickými alebo pornografickými, dosiahneme nasledovné: „Erotické alebo pornografické

¹ Z angl. trash čiže odpad, smeti, brak, vec určená na vyhodenie do koša (*Anglicko-slovenský praktický slovník*, 2022).

² Trashové výpovede ďalej dopĺňa najmä provokatívnosť, absurdnosť, banálnosť, bizarnosť, nezmyselnosť, brutalita a drastickosť alebo aj vulgárnosť a explicitnosť výrazu.

³ Upozorňujeme na to, že pojem trash v tejto práci zámerne uvádzame v úvodzovkách, pretože jeho charakter je polysémantický. V kontexte umenia a (pop)kultúry funguje nielen ako metafora odpadu (napr.: „Ten film bol ‚trash‘!“), ale aj v podobe priameho odkazovania na odpad (napr.: trash art – umenie z odpadu).

⁴ Erotické a pornografické výpovede sa vo väčšine prípadov viažu na vulgárnosť, explicitnosť, brutalitu a drastickosť, zmyselnosť, provokatívnosť výrazu alebo sadomasochizmus ako výrazovú kategóriu. Erotické a pornografické značne súvisí s odhaľovaním tabuizovaného, resp. porušovaním „dobrých mravov“, a preto je vnímané ako škodlivé, nechutné, odpudivé, nevkusné, lacné, nízke, gýčové, obscénne a pod.

⁵ Pojmom „trash“ uvedený film kategorizujeme, prípadne ním skratkovito narážame na záporné kvality, ktoré sa prejavujú a zároveň prevažujú v jeho obsahu alebo forme.

umelecké diela istým spôsobom prekračujú hranice vkusu alebo stoja na jeho hraniciach. (...) Sú niečím, čo hodnotíme ako „príliš...“. Keďže oba výroky možno označiť za pravdivé, opäť sa tým potvrdzuje, že trashovosť a erotickosť/pornografickosť výrazu vyvolávajú podobný účinok. V „odpadovej“ kultúre nachádzame príčinu ich kontroverznej pôsobnosti v podobe veľmi trefného úslovja: „čo pre jedného je odpad, pre druhého je poklad“. Isteže, pre určitú skupinu spoločnosti bude *Päťdesiat odtieňov sivej* prekročením všetkých osobných alebo spoločenských vkusových noriem, no voči nej bude namietat' tá skupina spoločnosti, ktorá tento film považuje za „trhák“. Narážame na to, že zážitok, aký trashové diela v recipientoch vyvolávajú, je výrazne podmienený ich subjektívnym prežívaním, vkusovými kritériami alebo dobovým kontextom. Avšak zážitkovosť výpovede pokladáme za základný výrazový menovateľ, a to bez ohľadu na to, či sa jeho rámec naplňuje pocitmi odporu, zhnusenía alebo úžasu (Plesník, 2012, s. 30)⁶. Dokonca prítomnosť „neestetických“ prvkov trashovosti v *Päťdesiatich odtieňoch sivej* slúži práve naopak k zvýšeniu zážitkovosti tohto filmu.

Úvodná pornografická scéna z *Amélie z Montmartru* dáva do kontrastu orgazmus – môže mať podobu búrlivého zemetrasenia, ako aj krátkeho, tichého „o-o-o“. Pointa tkvie v tom, že v oboch prípadoch sledujeme rovnaký zážitok – orgazmus, len prežitý inak. Postačí teda, ak si tento prístup zachováme aj voči zážitku estetickému a pripustíme, že fenomény, ktoré nás naplňujú odporom, dokážu istým spôsobom aj priťahovať (Plesník, 2012, s. 30). V spomenutom filme však máme dočinenia ešte s ďalšou verziou „orgazmu“, keď Amélia rozbíja svoje crème brûlée. Pohyby čajovej lyžičky po karamelovej kruste zakončuje „ťuk“, čo hlavnej hrdinke spôsobuje slasť akosi väčšiu než akákoľvek forma prejavu lásky či vášne. Amélia sa výrazne prieči stereotypom a v našej práci predstavuje dokonalý príklad toho, čo všetko v sebe skrýva potenciál nás zvádzať.

⁶ Ak totiž zoberieme do úvahy, že trashovosť výrazu je schopnosť výpovede vyvolať pocity nudy, trápna, pohoršenia, zhnusenía, a to z dôvodu nízkej alebo absentujúcej kvality výpovede, núti nás to pýtať sa, či možno vôbec hovoriť o kvalite, resp. o prítomnosti estetického zážitku. Identické otázky vyvoláva aj erotickosť a pornografickosť výrazu, dokonca v tomto prípade možno uvažovať aj o hranici medzi estetickým zážitkom a zážitkom telesným (sexuálnej stimulácií).

PÄŤDESIAT ODTIEŇOV ZVÁDZANIA (A ZÁŽITKU)

V predchádzajúcej kapitole sme na príklade *Päťdesiatich odtieňoch sivej*⁷ naznačili, že prítomnosť záporných akostí, čím myslíme aj erotickosť a pornografickosť, slúži práve naopak k zvýšeniu zážitkovosti trashových diel. V konečnom dôsledku by film o päťdesiatich odtieňoch sivej nebol takým „trhákom“, keby toľko neodhaľoval a keby „mať rád sadomaso“ nebolo doposiaľ vnímané ako patológia. Zvýraznená kategória erotikosti a pornografickosti posúva tento film do kategórie „béčkových“ aj preto, že potláča jeho príbehovosť. Inak povedané, rozprávanie je sekundárnym komponentom, ktorý ustupuje scénam vyvolávajúcim senzáciu, prípadne slúži ako „spojivo, ktoré vyplní medzery“ medzi jednotlivými pornografickými pasážami. Tie sa v priebehu deja potom stupňujú, čoraz viac odhaľujú a diváka umelo udržujú takpovediac v očakávaní toho, čo všetko mu bude umožnené vidieť. Tvorcovia *Päťdesiatich odtieňov sivej* narábajú s erotickosťou a pornografickosťou, pretože jedno i druhé zaručuje sledovanosť. Z tohto dôvodu je pochopiteľne filmu vyčítaný konzumný charakter – ďalšia záporná charakteristika, ktorá legitimizuje jeho trashovosť. Pôžitok, aký vyvoláva, by sa tiež dal prirovnať k voyerizmu⁸: vstupujeme do interiéru tajnej izby Christiana Greya; prenikáme do jeho erotických predstáv; odhaľujeme temnú stránku jeho intimity; no a napokon sledujeme ich priamu realizáciu (Íľhan, 2016, s. 5 – 6).

„Odpadovosť“ sa v *Päťdesiatich odtieňoch sivej* mieša s gýčom, pretože popri pornografických scénach paralelne prebieha línia romane v podobe štandardného modelu vykresľovania osudov obyčajného dievčaťa a jej strastiplnej cesty za princom. Hoci romantično slúži ako spojivo medzi pornografickými pasážami, v príbehu naberá aj ďalšie funkcie. V prvom rade je prvkom, ktorý sa vyznačuje primárne erotickosťou, t. j. môžeme tu sledovať rozdiel medzi erotickým⁹ a pornografickým¹⁰. V druhom rade ide o vyvažujúci komponent,

⁷ *Päťdesiat odtieňov sivej* tematizuje nerovnomerný vzťah nevinnej a „nezaujímavej“ študentky literatúry Anastázie Steeleovej (Dakota Johnson) a úspešného multimilionára Christiana Greya (Jamie Dornan), ktorého detstvo ovplyvnilo jeho sexuálne preferencie. Anastázia prichádza do jeho kancelárie za účelom viesť s ním rozhovor do študentského časopisu. Opakované pracovné stretnutia prehľbujú medzi nimi erotické dusno napriek tomu, že sa Grey voči Anastázií správa chladne a odmerane. Napokon obaja nie sú schopní odolávať tejto tenzii a Grey musí odhaliť jeho nekonvenčnú záľubu v sadomasochizme. Postupne začne otvárať dvere do svojej trinástej komnaty a Anastázia sa dostáva do role submisívnej ovládanej partnerky. Uspokojuje Greyove túžby a spoznáva aj svoju vlastnú živočišnosť.

⁸ Voyerizmus – sexuálna úchylka, tajné pozorovanie pohlavného styku, dosiahnutie sexuálneho pôžitku pohľadom na obnažené časti tela iných osôb (*Slovník cudzích slov*, 2023).

⁹ Erotický – sexuálne založený, týkajúci sa telesnej lásky, sexuálny, zmyselný, vzrušujúci, dráždivý, ľúbostný, milostný, intímny (*Slovenský synonymický slovník*, 2023).

¹⁰ Pornografický – sexuálny, erotický, resp. hrubo erotický (*Slovenský synonymický slovník*, 2023). Keďže sa pornografické používa ako synonymum erotického, je potrebné potom výrazové kategórie erotikosti a pornografickosti od seba odlišiť, hoci sa podobajú.

ktorý zabezpečuje celú dynamiku príbehu. V treťom rade sa tak prostredníctvom neho zvyšuje zážitkovosť tohto filmu.

Pre erotickosť je príznačná istá žánrová spojitosť s romancou, pretože: „O erotickosti výrazu možno hovoriť všade tam, kde vyjadrovacie prostriedky poukazujú na významy týkajúce sa lásky a sexuality...“ (Vaněk; Plesník a kol., 2011, s. 239). Kľúčovou črtou pornografickosti je to, že sa neviaže na tému (ibid., 2011, s. 239). Túto rozdielnosť si viac uvedomujeme, keď porovnávame predmetné filmové dielo s jeho knižnou predlohou¹¹. Detailné opisy milostných afér predsa len nenahradia účinok porna, pretože priebeh „akcie“, vzhľad postáv, charakter tajnej Greyovej izby – čiže všetko vizuálne, čo pornografické spracováva, je tu závislé na predstavivosti recipienta. V dôsledku toho hovoríme o erotickom románe a nie pornografickom, kým v prípade kinematografie možno hovoriť o existencii erotického, ako aj pornografického filmu. Pornografické je výrazne viazané na vystavovanie, je to spôsob predstavovania erotického: „...spôsob reprezentácie obscénnosti“ (ibid., 2011, s. 239). Ide o samoúčelnú tematizáciu – vyčlenenie a osamostatnenie sexuálnych stránok a aktivít tela: „V čem jiném spočívá podstata pornografie (...) než aby nám jeho prostřednictvím byla vyjevena neúprosná a mikroskopická pravdivost' sexu“ (Baudrillard, 1996, s. 39).

Ak erotickosť a pornografickosť podobne ako trashovosť stoja na hraniciach vkusu alebo ich prekračujú, v tom prípade práve erotické stojí na hraniciach vkusu a pornografické ich prekračuje. Erotickosť totiž často figuruje vo forme narážky. Nemusí sa týkať výlučne telesnosti, avšak všemožnými prostriedkami na ňu odkazuje: „...štrukturálnymi ukazovateľmi erotickosti výrazu sú všetky spôsoby prezentácie sexuality a milostných kontaktov, počínajúc obyčajným opisom a vykreslením príslušných dejov až po rafinované metaforické vyjadrenia“ (Vaněk; Plesník a kol., 2011, s. 240). Erotické je teda dvojzmyselné, a preto ho možno umiestniť na pomyselnú hranicu – rozmedzie medzi „dvoma“ (zmyslami). Ak dvojzmyselnosť slova spočíva v jeho dvoch zmysloch (významoch) – slovo niečo označuje, ale môže mať aj iný význam, pretože nám to, čo označuje, pripomína aj niečo iné –, v tom prípade jeho druhý význam vzniká použitím zmyslov a predstavivosti. Erotické, ktoré je dvojzmyselné, je potom tiež viazané na zmysly a predstavivosť. Na zmysly neútočí (pornografickosť v.), ale ich rozvíja. Nevystavuje (pornografickosť v.), ale odokrýva. Neodhaľuje celok (pornografickosť v.), ale jeho časti. Nie je zamerané na „akciu“ (pornografickosť v.), ale na zvädzanie. Nie je sexom (pornografickosť v.), ale predohrou (k nemu), hoci sa jedno bez druhého nezaobíde.

¹¹ Erika Leonard James: *Fifty Shades of Grey* (2015).

V *Päťdesiatich odtieňoch sivej* má tak kategória erotickosti podobu predohry, pretože je samozrejmé, že láska dvoch milencov vyústi do sexu. Je prvkom, ktorý zabezpečuje celú dynamiku príbehu, pretože sa strieda s pornografickými pasážami, v priebehu deja sa stupňuje a zapája predstavivosť recipientov, ktorá sa strieda so zmyslovou otupenosťou¹² pornografického. Ešte inak vyjadrené, premietajúce sa obrazy sexu pôsobia v úvodnej scéne *Amélie z Montmartru* pornograficky. Tento ráz je posilnený preafektovaným výrazom hercov, prehnaným hlasovým vyjadrením orgazmu, atypickým prostredím pre súlož a ďalšími inými „detailmi“, ktoré nachádzame v pornografií. Posledný záber na tvár francúzskej dámy však pôsobí eroticky, pretože milostný akt neodhaľuje – samotné „o-o-o“ by zrejme bez toho, aby bolo vložené do kontextu pornografických obrazov, nedávalo taký jednoznačný zmysel.

Jean Baudrillard vo svojej knihe *De la séduction* (1979) tiež stotožňuje erotickosť so zväzdaním, ktoré podľa neho navyše prislúcha ženstvu (1996, s. 17 – 34). Popularita *Päťdesiat odtieňov sivej* práve medzi dámskym publikom potom súvisí aj so spôsobom, akým ženy dosahujú orgazmus – zážitok. Ženská sexualita je totiž zameraná na zmysly, emócie a predstavy mysle. Kým mužská sexualita sa od ženskej líši v tom, že je zameraná najmä na vizuálne vnemy a samotnú „akciu“, pornografické Baudrillard prirodzene nazýva maskulínnym (ibid., 1996, s. 17 – 34)¹³.

¹² Pornografickosť útočí na zmysly recipientov – vyvoláva šok. Tento stav vedomia je z biologického hľadiska krátkodobou udržateľný. V kontexte umenia a kultúry tiež sledujeme jav, keď pornografické výpovede prestávajú fascinovať a recipient následne siaha po ešte nezvyčajnejších a dráždivejších impulzoch (Hájek, In: Jarešová, 2022). Môžeme teda uvažovať o istej zmyslovej otupenosti alebo imúnosti voči zažívanému.

¹³ Do úvahy môžeme brať aj tzv. dionýzovský a apolónsky princíp. Apolónsky princíp reprezentuje umenie názornosti, snovej vízie, umiernenosti, vznešenosti, potom prislúcha erotickosti; naopak, dionýzovský princíp sa vyznačuje okázalosťou, roztopašnosťou a extatickosťou, ktorá je v našich úvahách súladná s pornografickosťou (Nietzsche, 1993, s. 27).

PÄŤDESIAT ODTIEŇOV OBSCÉNNOSTI

Ďalší významný podnet pre túto prácu predstavuje spomenutý termín obscénnosti¹⁴. V *Tezauze estetických výrazových kvalít* sa stretávame s vyjadrením, že pornografickosť výrazu je spôsob obscénneho vystavovania, resp. spôsob reprezentácie obscénnosti (2011, s. 239). Obscénnosť¹⁵ sa podľa *Estetického slovníka* však od pornografie/pornografickosti odlišuje, a to tým, že nechce vždy len sexuálne vzrušiť, ale kladie si aj estetické či umelecké ciele a na rozdiel od erotického sa zameriava na fyzické detaily telesnosti než na emocionalitu (Mistrík, 2013). V estetike Jeana Baudrillarda predstavuje obscénnosť hlavnú zložku súčasnej masmediálnej kultúry, ktorá stiera hranice medzi vonkajším a vnútorným. Obscénnosť nie je len porno, ale každá informácia: „...médiá prezentujú najintímnejšie procesy nášho života (...) všetko sa stáva objektom drsnej prezentácie a komunikácie“ (ibid., 2013). Túto úvahu by sme mohli následne rozvinúť v zmysle toho, či ešte dnes dokáže pohľad na nahé telo spoločnosť vôbec šokovať, prípadne v nej vzbudiť záujem: „...vďaka nás pripravila na bežnosť mikroskopie, na tento výstřelek presnosti (...) na takový druh poznání neúprosnej pravdy, ktorá už není měřitelná hrou zdánlivostí (...) konec tajemství“ (Baudrillard, 1996, s. 39).

Koniec tajomstva „tvrdého sexu“ – *Päťdesiat odtieňov sivej* prezentuje sadomaso, nie je však filmom pornografickým. Nie je samoučelným vystavovaním sexuality, ale jej vsadením do umeleckého diela. Rozpína sa medzi erotickosťou a pornografickosťou podobne ako obscénnosť. Vo svojej komplexnosti tak dielo nepôsobí výslovne pornograficky, ale naberá širšie významy – tematizuje sexualitu ako pestrú a premenlivú, sexualitu s jej odchýlkami. A keďže obscénnosť kladie dôraz na estetické a umelecké ciele a prostredníctvom šoku (pornografickosti) alebo provokácie (erotickosti) upozorňuje na základné antropologické skutočnosti ľudského života (pestrosť sexuality), pre potreby tejto práce potom pojem obscénnosti rezonuje ešte viac.

Obscénnosť má s „odpadovou“ kultúrou súvis aj v tom, že podľa Baudrillarda sa netýka len telesnosti alebo sexuality, ale: „...jako nová filozofia má úplne jiný význam“ (1996, s. 36). Zvádzanie v jeho koncepcii naberá ekonomický rozmer, filozof uvažuje nad tým, že táto zložka v súčasnej kultúre absentuje úplne: „Jen at' je všechno produkováno, jen at' se všechno dá vyčíst, jen at' se všechno stane realitou, viditelnou a vyčíslitelnou jako užitkový výkon (...) takto

¹⁴ Obscénnosť – bez primeranej miery zdržanlivosti, zmyselne vyzývavý, necudný, nemravný, neslušný, zvrhlý (*Slovenský synonymický slovník*, 2023).

¹⁵ Obscénnosť – výrazová aj hodnotová kategória. Zvýrazňujúci detaily ľudského tela a ľudského sexuálneho života tak, aby sa vzbudilo sexuálne vzrušenie. Cieľom obscénneho je s pomocou provokácie alebo šoku upozorniť na základné antropologické skutočnosti ľudského života. Pohybuje sa na hranici estetických kvalít pornografie a erotickosti (Mistrík, 2013).

si počiná veškerá naše kultura a civilizace, pro niž je obscénnost přirozenou podmínkou“ (ibid., 1996, s.43). Obscenita ako súčasný stav ľudstva už uzavrela všetky očakávané horizonty – niet tu možnosti ďalších inovácií. Jediné, čo ostalo nahé, je skutočnosť – transparentná fakticita (ibid., 1996, s. 213). Ak trashové diela spoločnosť nazýva „odpadom“, lebo sa priečia jej vkusu a dokážu ju ešte šokovať (Colucci, 2022), potom do akých medzí posunula „odpadová“ kultúra pornografickosť, erotickosť – odhaľovanie a zvädzanie?

Už žiadne tajomstvá – predstavujeme sumár diel kultúry „o-o-odpadovej“. Na konkrétnych príkladoch sledujeme prejavy obscénnosti – jednako na úrovni grafickej (t. j. scény a námety nepodliehajú žiadnej cenzúre), ako aj na úrovni slovnej (t. j. text a dialógy postáv nepodliehajú cenzúre, obsahujú vulgarizmy, narážky, prípadne tematizujú „tabu“). Sledujeme, že už nestačí zobrazit' sex, je potrebné odhaliť jeho hraničné formy (sadosochizmus v *Päťdesiatich odtieňoch sivej*) a milostný akt potupiť – *Lol* (2012)¹⁶. Už nestačí telo vyzliekať, je potrebné vyzliekať ho z kože (*Rock DJ*, 2000)¹⁷, brutálnym spôsobom doň vniknúť a zasahovať – *Drive-In* (1962)¹⁸, strápnit' a zhanobiť – *Zopár nenormálnych aktivít* (2013)¹⁹. Keď už nepostačuje pornografickej analýze podrobiť antropologické, pornograficky sa začnú zobrazovať objekty a situácie – potom pornografický pôžitok môže poskytovať aj to, čo je úplne bežné. Amélia pomaly vsúva svoju ruku do obilia, zatvára oči a prežíva slasť (*Amélia z Montmartru*). Zvädza nás obyčajné pribíjanie klincov – *Satisfaction*, 2007²⁰. Sexuálne chůtky vyvolávajú koláče – *Yummy* (2020)²¹ aj pomerne nechutné červy – *The Bad Touch* (2009). Ordinárne sa v trashovosti stáva obscénnym – *Comedian* (2019)²² a bizarné situácie terčom humoru *Ufo porno* (2010)²³. Obscénnosť sa stávajú myšlienky aj životné pravdy – *One Hundred*

¹⁶ Jedna z humorných scén tejto tinedžerskej komédie zachytáva sex chat medzi obľúbenou Emily a introvertným Wenom. Emily bozkáva webovú kameru a strká ju do kurčaťa, aby simulovala vlastnú masturbáciu.

¹⁷ Z Robbioho Williamsa zostáva v jeho videoklipe už len kostra. Túto transformáciu by sme však z dnešnej optiky mohli považovať za „odpadovú“ – vzhľadom na jej remeselné spracovanie.

¹⁸ Vo filme *Drive-In* vedec zachráni hlavu svojej mŕtvej ženy a umelo ju udržuje pri živote. Navštevuje striptízové tease shows, kde hľadá vhodné telo.

¹⁹ Prevažnú väčšinu filmu popri motíve vyhánania diabla, tvoria scény, ktoré zachytávajú ľudské telo v obscénnych polohách a situáciách (prdenie, vylučovanie, masturbácia, sex a pod.). Malcolm (hlavná mužská postava) dokonca vykoná veľkú potrebu na popol otca svojej snúbenice a zneváži tak jeho pamiatku.

²⁰ Vo videoklipe nás zvädzajú „polonahé“ modelky, ktoré predvádzajú stavebné práce priam obscénnym spôsobom. Na tomto príklade možno sledovať aj trashovosť (nízku výpovednú hodnotu) krátkeho dokola sa opakujúceho textu: „Push me and then just touch me, till I can get my satisfaction“ (Zatlač na mňa a potom sa ma len dotkni, až kým nedosiahnem uspokojenie).

²¹ V skladbe Justina Biebera je konzumácia jedla sexuálnou narážkou, navyše sa tento song dostáva na popredné priečky zoznamu tých „najhorších“ z roku 2020.

²² Inštalácia reálneho banánu prilepeného páskou o plátno vyvoláva mnohé otázky, napríklad aj tú, z akého dôvodu Maurizio Cattelan používa tento kontroverzný motív.

²³ V roku 2010 sa trendom na internete stalo krátke video anonymného tvorcu – porno určené pre uťónov. Amatérska produkcia zároveň patrí medzi kľúčové trashové formy a príznaky.

Live and Die (1984)²⁴. Akákoľvek informácia nás chce zvädzať: „Sado-maso na Farme. Obojok, bičiek, podväzky. Farmárka Gabika opäť dráždi.“ (markiza.sk, 2012)²⁵.

²⁴ Svietiace nápisy ako: „Piss and live“ (Šti a ži); „Fuck and live“ (Súlož a ži); „Kill and die“ (Zabi a umri) v inštalácií Brucea Neumanna pomocou obscénnosti vyjadrujú sto spôsobov, akými bežne žijeme svoje životy.

²⁵ Medzi populárne reality show na Slovensku patrí *Farma*. Na záver tak vyberáme jeden z jej titulkov, ktorý tematicky trefne uzatvára našu sondáž.

ZÁVER

Obscénnosť v sebe spája tie prvky erotickosti a pornografickosti (zvádžanie a zobrazovanie), ktoré tieto dve výrazové kategórie inak od seba odlišujú. V kontexte „odpadovej“ kultúry, ktorá zvádža zobrazovaním, nesie preto kľúčový význam. Obscénnosť sa v tejto práci zároveň ocitá vo väzbe na ordinárnosť, pretože sledujeme, že bežná realita sa tu stáva obscénnou. Rozpínavosť medzi ordinárnosťou a obscénnosťou taktiež poukazuje na fungovanie popkultúry ako takej. „Odpadová“ kultúra totiž „...predstavuje skutočne extrémne formy explicitnej komunikácie hraničných tém a experimentálne postupy v tvorbe, posúva hranice zobrazovaného vždy kúsok za únosnú mieru, balansuje na hranici dosiaľ existujúcich spoločenských zmlúv“, potom ju možno stotožniť s perifériou (Malíček, 2008, s. 40). V práci sme tak svedkami toho, akým spôsobom sa z periférie stáva trend – mainstream. Inak povedané, sledujeme, ako sa z obscénneho sadomasochizmu stáva ordinárne²⁶, teda čosi, čo je stále ponímané ako hrubé, no vo svojej podstate už bežné a akceptované²⁷.

²⁶ Ordinárny – ktorý sa bežne, často vyskytuje; ktorý nie je ničím príznakový; obyčajný, hrubý, drsný, vulgárny (*Slovenský synonymický slovník*, 2023).

²⁷ *Päťdesiat odtieňov sivej* sa stal najúspešnejším filmom roka 2015 (podľa tržieb). Po jeho odvysielaní sledujeme najmä u ženskej populácie nárast pozornosti o sadomasochizmus – zrazu každá z nás tužila stať sa Anastáziou. V tomto zmysle funguje *Päťdesiat odtieňov sivej* ako fenomén: „Nástup takýchto trendov a procesov do našej spoločnosti postupne ‚láme ľady‘ más a prináša do spoločnosti väčšiu liberalizáciu rôznych oblastí“ (Moravčíková, 2013, s. 22).

Pramene

AMETEAU, R. *Drive-In* (Drive-In), 1976, Spojené štáty americké.

AZULEOS, L. *Lol* (Lol), 2012, Spojené štáty americké.

BENASSI, B. *Satisfaction* (2007). In:

https://www.youtube.com/watch?v=a0fkNdPiIL4&ab_channel=UltraRecords (Online 19.3.2023).

BIEBER, J. *Yummy* (2020). In:

https://www.youtube.com/watch?v=8EJ3zbKTWQ8&ab_channel=JustinBieberVEVO. (Online 19.3. 2023).

BLOODHOUND, G. *The Bad Touch* (2009). In:

https://www.youtube.com/watch?v=xat1GVn18-k&ab_channel=BloodhoundGangVEVO (Online 19.3. 2023).

CATTELAN, M. *Comedian* (2019). In: <https://artwizard.eu/art-basel-miami-2019-ar-51> (Online 19.3. 2023).

JAMES, E – L. *Päťdesiat odtieňov sivej*. Prel. Miroslava Sedláčková. Praha: XYZ, 2012, 608 p. ISBN 978-80-7388-706-3.

JEUNET, J – P. *Amélia z Montmartru* (Le Fabuleux Destin d'Amélie Poulain), 2001, Francúzsko.

NEUMAN, B. *One Hundred Live and Die* (1984). In: <https://www.wikiart.org/en/bruce-nauman/one-hundred-live-and-die-1984>. (Online 19.3. 2023).

TAYLOR – JOHNSON, S. *Päťdesiat odtieňov sivej* (Fifty Shades of Grey), 2015, Spojené štáty americké.

TIDDES, M. *Pár nenormálnych aktivít* (A Haunted House), 2013, Spojené štáty americké.

Ufo porno (2010). In: https://www.youtube.com/watch?v=bkLCS9-J4z4&ab_channel=xDarkWitcher96x. (Online 19.3. 2023).

WILLIAMS, R. *Rock DJ* (2000). In:

https://www.youtube.com/watch?v=BnO3nijfYmU&ab_channel=robbiewilliamsvevo. (Online 19.3. 2023).

Použitá literatúra

BAUDRILLARD, J. *O svádění*. Olomouc : Votobia, 1996. 216 p. ISBN 80-7198-078-1.

JAKUŠOVÁ, N. „Trash“ ako estetická kvalita/kategória (Bakalárska práca). Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2022. 38 p.

MALÍČEK, J. *Vademecum popkultúry*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2008. 142 p. ISBN 978-80-8094-287-8.

MORAVČÍKOVÁ, E. *Výbrané megatrendy v súčasnej mediálnej zábave*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2013, 116 p. ISBN 978-80-558-0533-7

NIETZSCHE, F. *Zrození tragedie z ducha hudby*. Prel. Otokar Fischer. Praha : Gryf, 1993. 84 p. Bez ISBN.

PLESNÍK, L. *Kapitoly z recepčnej poetiky*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2012. 218 p. ISBN 978-80-558-0185-8.

PLESNÍK, L. a kol. *Tezaurus estetických výrazových kvalít*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2011. 486 p. ISBN 978-80-8094-924-2.

SHUSTERMAN, R. *Ars Erotica : Sex and Somaesthetics in the Classical Arts of Love*. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 436 p. ISBN 978-1-107-00467-4.

Internetové zdroje

Anglicko-slovenský praktický slovník: *Trash*. In: <https://slovniky.lingea.sk/anglicko-slovensky/trash>. (Online 9. 4. 2022).

Cambridge dictionary: *Meaning of trash in English*. In: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/trash>. (Online 9. 4. 2022).

COLUCCI, E. *Digging Through The Trash Aesthetic*. In: <https://filthydreams.org/2017/10/15/digging-through-the-trash-aesthetic/> (Online 9. 4. 2022).

ÍLHAN, M. *Transforming Trash as an Artistic act*. In: file:///C:/Users/admin/Downloads/Thesis_Compresed_TransformingTrash.pdf. Ankara: Graduate School of Economics and Social Sciences of İhsan Doğramacı Bilkent University, 2016. (Online 9. 4. 2022).

JAREŠOVÁ, E. *Učit se dívat nesamozřejmým způsobem : rozhovor s teoretikem vizuální kultury Václavem Hájkem*. In: <https://art.ceskatelevize.cz/360/ucit-se-divatnesamozrejmy-zpusobem-rozhovor-s-teoretikem-vizualni-kultury-vaclavem-hajkemmbUI5>. (Online 9. 4. 2022).

MISTRÍK, E. *Estetický slovník 2*. Bratislava: Album, 2013. ISBN 978-80-971533-4-2. Dostupné na: <http://www.estetickyslovník.sk/>

Slovenský synonymický slovník: *Erotický*. In: <https://slovník.aktuality.sk/synonyma/?q=erotick%C3%BD>. (Online 14.3. 2023).

Slovenský synonymický slovník: *Obscénný*. In: <https://slovník.aktuality.sk/synonyma/?q=obsc%C3%A9nny>. (Online 14.3. 2023).

Slovenský synonymický slovník: *Ordinárny*. In: <https://slovník.aktuality.sk/synonyma/?q=ordin%C3%A1rny%C5%A5>. (Online 14.3. 2023).

Slovenský synonymický slovník: *Pornografický*. In: <https://slovník.aktuality.sk/synonyma/?q=pornografick%C3%BD>. (Online 14.3. 2023).

Slovník cudzích slov: *Voyerizmus*. In: <https://slovník.aktuality.sk/slovník-cudzich-slov/?q=voyerizmus>. (Online 13.3. 2023).